

POSTANOWIENIE

Dnia 25 sierpnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Rolno-Przemysłowego "B." sp. z o.o. w B.

przeciwko K. w W.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 25 sierpnia 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 11 grudnia 2020 r., sygn. akt V ACa [...],

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od Przedsiębiorstwa Rolno-Przemysłowego "B." sp. z o.o. w B. na rzecz K. w W. kwotę 12.500 zł (dwanaście tysięcy pięćset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda Przedsiębiorstwa Rolno-Przemysłowego „B.” sp. z o.o. w B. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 11 grudnia 2020 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienia SN: z dnia 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z dnia 15 kwietnia 2021 r., I CSK 34/21). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Zdaniem skarżącego, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do udzielenia odpowiedzi na pytania: 1) czy użycie przez ustawodawcę sformułowania „uprawnienie” w przepisie prawa z jednoczesnym jego skonkretyzowaniem jest, w kontekście zasad techniki prawodawczej oraz zasady,

że dla oznaczenia jednakowych pojęć używa się jednakowych określeń, a różnych pojęć nie oznacza się tymi samymi określeniami, wystarczające do przyjęcia, że kreuje ono prawo podmiotowe po stronie uprawnionego, 2) czy przepisy, które dotyczą praw ujętych w określone ramy czasowe, po upływie których prawa te nie mogą być dalej wykonywane, są przepisami wyjątkowymi, czy też mogą być także przepisami zasadniczymi, a tym samym czy art. 4 ust. 7 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw jest przepisem zasadniczym, oraz jako taki może podlegać wykładni rozszerzającej, 3) wprowadzenie mechanizmu oferowania przez wydierżawiającego dzierżawcy nieruchomości należącej do Skarbu Państwa na podstawie art. 4 ust. 7 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw, zmiany (dokonanie czynności prawne modyfikującej) umowy dzierżawy (która to umowa nie zawierała dotąd postanowienia o możliwości wyłączenia z umowy 30% powierzchni użytków rolnych będących przedmiotem dzierżawy), w ten sposób, że z umowy wyłączone zostanie 30% dzierżawionej powierzchni - arbitralnie wskazanej przez K., które to wyłączenie powinno zostać zrealizowane w zamian za przyznanie dzierżawcy prawa pierwszeństwa nabycia pozostałej części nieruchomości (niewyłączonej części przedmiotu dzierżawy), jeżeli K. zdecyduje się na jej sprzedaż, z pominięciem wymogu faktycznego dzierżawienia nieruchomości przez okres co najmniej trzech lat, stanowi nieproporcjonalną ingerencję w prawa majątkowe, których ochrona zagwarantowana jest w art. 64 ust. 1 Konstytucji RP, jeżeli sankcją za niezawarcie takiej umowy jest pozbawienie dzierżawcy prawa pierwszeństwa zakupu nieruchomości oraz prawa do bezprzetargowego przedłużenia umowy dzierżawy, w sytuacji, w której jeszcze przed zmianą umowy dzierżawca spełnił warunki skorzystania z prawa pierwszeństwa, a więc dzierżawił faktycznie nieruchomość przez okres co najmniej trzy lata, a co za tym idzie, zmiana umowy dzierżawy skutkująca utratą dochodów z wyłącznej części przedmiotu dzierżawy, nie przyniosła dzierżawcy w rzeczywistości żadnego ekwiwalentu, ani rekompensaty za pozbawione prawa majątkowe, gdyż przyznane mu w zamian prawo pierwszeństwa przysługiwało dzierżawcy już wcześniej.

Przez istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć charakter uniwersalny, co oznacza, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych, podobnych spraw. Chodzi przy tym o problem, którego wyjaśnienie jest konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną zaskarżonego wyroku (zob. np. postanowienia SN: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13; z dnia 3 lutego 2012 r., I UK 271/11). Konieczne jest przytoczenie argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Skarżący powinien nie tylko wskazać przepis prawa (materialnego lub procesowego), którego dotyczy zagadnienie, ale także przedstawić pogłębioną argumentację prawną w celu wykazania, że zagadnienie jest istotne, a jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia w jego sprawie (zob. m.in. postanowienia SN: z dnia 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07; z dnia 9 lutego 2011 r., III SK 41/10; z dnia 15 kwietnia 2021 r., I CSK 728/20). Jeżeli w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołuje się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, powinien to zagadnienie precyzyjnie sformułować i wskazać argumenty, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. postanowienie SN z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). W wypadku występowania elementu „nowości” zagadnienia prawnego skarżący powinien wykazać, że rozpoznanie skargi kasacyjnej nie tylko będzie miało znaczenie w okolicznościach konkretnej sprawy, lecz także będzie służyć rozwojowi prawa.

Skarżący nie wykazał, aby sformułowane przez niego zagadnienia prawne czyniły zadość przytoczonym wymaganiom. Innymi słowy, rozumianemu w wyżej przedstawiony sposób pojęciu „istotne zagadnienie prawne” nie opowiadają pytania przedstawione przez skarżącego. Powód w rzeczywistości ograniczył się do sformułowania pytań, nie przeprowadzając żadnego pogłębionego wyводу

prawnego dla wykazania, że jego wątpliwości stanowią istotne zagadnienia prawne wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego. Nie wskazał jakichkolwiek kontrowersji lub rozbieżnych ocen prawnych, jakie wywołują postawione przez niego pytania, nie wykazał również ich poważnego i uniwersalnego charakteru ani konieczności zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy. Sformułowane przez niego zagadnienia nie mają także charakteru abstrakcyjnego, syntetycznego i uniwersalnego, lecz są osadzone w okolicznościach konkretnej sprawy i są pytaniami w tej właśnie sprawie.

Z motywów zaskarżonego orzeczenia nie wynika także, aby stanowisko Sądów *meriti* było sprzeczne z tym reprezentowanym przez Sąd Najwyższy, zgodnie z którym dzierżawcy, który na podstawie art. 4 ust. 7 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 233, poz. 1382) złożył A. oświadczenie o skorzystaniu z uprawnienia do zakupu dzierżawionej nieruchomości rolnej Skarbu Państwa z zastosowaniem prawa pierwszeństwa przewidzianego w art. 29 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1491 ze zm.), nie przysługuje roszczenie o zawarcie umowy sprzedaży. Wykładnia językowa i systemowa art. 4 ust. 7 ustawy z dnia 16 września 2011 r., z uwzględnieniem niedopuszczalności rozszerzającej wykładni ograniczeń prawa własności, pozwala na wyciągnięcie wniosku, że nie stanowi on dla dzierżawcy źródła roszczenia o zawarcie umowy sprzedaży, którego realizacji mógłby dochodzić na drodze postępowania sądowego, tylko wprowadza pierwszeństwo nabycia nieruchomości, jeżeli zostanie przeznaczona do zbycia. Dzierżawca nie może zatem doprowadzić do przymusowego zawarcia umowy przenoszącej własność dzierżawionych nieruchomości rolnych także w sytuacji, gdy zostaną spełnione przesłanki powstania uprawnienia przewidziane w tym przepisie, włącznie z dokonaniem zawiadomień o przeznaczeniu do sprzedaży i wysokości potencjalnej ceny (uchwała SN z dnia 19 października 2017 r., III CZP 45/17, OSNC 2018 nr 5, poz. 48; zob. też wyrok SN z dnia 15 lutego 2019 r., II CSK 700/17; postanowienia SN: z dnia 21 maja 2020 r., II CSK 582/19; z dnia 29 maja 2020 r., II CSK 672/19).

Instytucja pierwszeństwa, regulowana różnymi aktami prawnymi, jest przy tym w orzecznictwie jednolicie interpretowana jako szczególny przywilej polegający na wyprzedzeniu innych osób ubiegających się o tę samą rzecz, równoznaczny z zakazem rozporządzania przez określony podmiot własną rzeczą (prawem) w sposób naruszający to pierwszeństwo, a nie z nakazem jej zbycia na rzecz podmiotu, któremu ono przysługuje (zob. m.in. uchwały SN: z dnia 23 lipca 1992 r., III CZP 62/92, OSNC 1992, nr 12, poz. 214; z dnia 21 grudnia 2006 r., III CZP 121/06, OSNC 2006, nr 12, poz. 10; z dnia 7 października 2008 r., III CZP 95/08, OSNC 2009, nr 9, poz. 121).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie dostarcza argumentów pozwalających na przyjęcie, że wystąpiły okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu, ograniczając się do przytoczenia własnej argumentacji prawnej w opozycji do stanowiska Sądu drugiej instancji. Skarżąca nie wykazała również rozbieżności w orzecznictwie sądów dotyczących wykładni art. 4 ust. 7 ustawy z dnia 16 września 2011 r. Stanowisko Sądu Najwyższego jest bowiem w tym przedmiocie jednolite, a rozbieżność w orzecznictwie sądów powszechnych została usunięta powołaną uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2017 r. (III CZP 45/17).

Również zasady wykładni przepisów prawa zostały szeroko omówione w piśmiennictwie i judykaturze Sądu Najwyższego, a wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie dostarcza argumentów przemawiających za celowością kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie (zob. m.in. uchwałę SN z dnia 14 października 2004 r., III CZP 37/04, OSNC 2005, nr 3, poz. 42). Ponadto konstrukcja wniosku sprowadza się w istocie do zakwestionowania wykładni prawa dokonanej przez Sąd Najwyższy w sprawach III CZP 45/17 oraz II CSK 700/17.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 zw. z art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., z uwzględnieniem § 2 pkt 9 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

jw